

KARZI HASEN'İN İKTİSADİ ÖNEMİ VE GÜNÜMÜZDEKİ UYGULAMALARI

Hidayet Zahid GÜRBÜZ¹

ÖZET

Dünyada var olan toplumlar paranın da icat edilmesi ile yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmek için iktisadi bir yapıya ihtiyaç duymuşlardır. Bireylerin finansman ihtiyaçları dönemin ve toplumsal yapının şartlarına göre değişiklik gösterdiğinden dolayı çeşitli dönem ve çeşitli toplumsal yapılarda farklı iktisadi yapılar ortaya çıkmıştır. Günümüz iktisadi yapısında bireylerin finansman ihtiyaçlarını karşılamak genellikle finans kurumları üzerinden yürütülmektedir. Finans kurumlarının da bir kısmı bu ihtiyacı faiz ile karşılarken bir diğer kısmı ise faiz olmaksızın karşılamaktadır. Hatta finans kurumu dışında oluşan birtakım yapılar da faizsiz bir şekilde finansman ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Faizsiz bir şekilde finans ihtiyacını karşılama ve yardımlaşma amacı içeren Karz-ı Hasen bu bağlamda en önemli yapıdır. İslam Hukuk kuralları çerçevesinde faizin yasak olması ve yardımlaşmanın tavsiye edilmesi, Karz-ı Haseni İslam İktisadında bir yapı taşı haline getirmektedir. Bu bağlamda Karz-ı Hasenin iktisadi açıdan önemi ve günümüzdeki uygulama alanları bu makalede sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Karzı Hasen, İslam İktisadı, Borçlanma

¹ Araştırma Görevlisi, Karabük Üniversitesi, hidayetgurbuz@karabuk.edu.tr, 0000-0003-0857-0190

ECONOMIC SIGNIFICANCE OF QARDH AL-HASAN AND CURRENT APPLICATIONS

ABSTRACT

Societies in the world needed an economic structure in order to continue their vital activities with the invention of money. Hence the financial needs of individuals vary according to social structure, various economic structures have emerged in different social structures. In the current economic structure, providing the financial needs of individuals is generally carried out through the financial institutions. While some of the financial institutions provide this need with interest fee, some of them provide without it. Even some structures formed apart from the financial institutions provide their financial needs in an interest-free manner. Karz-ı Hasen is the most important structure in this context, which aims to provide the financial needs in an interest-free way and helping each other. The prohibition of interest and the recommendation of solidarity within the framework of Islamic Law rules make Karz-ı Hasen an essential in Islamic Economics. In this context, the economic importance of Karz-ı Hasen and its current application areas are presented in this article.

Key Words: Qardh al-Hasan, Islamic Economy, Loan

1. GİRİŞ

Yeryüzündeki insanların iktisadi eylem ve taleplerine göre şekillenen finansal sistemler içerisinde faizsiz finans sisteminin de yer alması özellikle Müslüman toplumların dinî kaynaklardan hareketle iktisadi işlem talepleri göz önüne alındığında kaçınılmaz bir durumdur. Talebin çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu faizsiz finans sistemlerinin Türkiye'deki finansal sistem içerisindeki uygulamaları Katılım Bankacılığı aracılığıyla yapılmaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'deki faizsiz finans sisteminin öğelerinden birisi de Karz-ı Hasen'dir. Katılım bankaları finansman ihtiyaçlarını İslam Hukukunda yer alan akidleri kullanarak karşılar. Bundan dolayı katılım bankalarının finansman kalemlerinden birisi olan karz-ı hasen de bir akid çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

1.1.1. Faiz

Faiz, tarihte ortaya çıkması ile beraber din adamları ve iktisatçıların çalışma alanına girmiştir. Sadece din adamları ve iktisatçılar ile kalmayıp filozofların da dikkatini çekmiştir. Örneğin Eflatun ve Aristo faize karşı çıkmışlardır (Komisyon, 2014). Hatta Aristo Politika isimli eserinde paranın bir değiş tokuş aracı olmasına değinmiş ve paranın para doğurması durumu olarak tanımlamıştır faizi (Aristoteles, 2008). Faiz olgusunun üç ilahi din tarafından yasaklandığı kutsal kitaplarında (Tevrat'ta, İncil'de ve Kuran-ı Kerim'de) açık bir şekilde belirtilmiş olunmasına rağmen küreselleşmenin de bir sonucu olarak dünya çapında kullanılmaya devam edilmektedir (Çıkış, 22:25; Luka 6:34; Bakara 2:275). Dünya üzerinde faizin bu denli yaygınlaşma sebeplerinden birisi olarak da Yahudilerin faiz yasağını kendi aralarında uygulayıp yabancılarla faiz ilişkilerinde bir sakınca görmüyor olmaları gösterilmiştir (Özsoy, t.y.).

İslam öncesi Cahiliye Arap toplumunda faizin çirkin bir kazanç olarak değerlendirildiği bilinmekle birlikte İslam'ın gelmesi ile kesin olarak yasaklanmıştır.

İslam literatüründe faizin Arapça karşılığı “*Riba*” kelimesi kullanılmakta ve bu anlamıyla Kuran-ı Kerimde sekiz yerde söz konusu olmuş ve hadisi şeriflerde de açıkça bu konuya değinilmiştir (Özsoy, t.y.).

Faiz, günümüzde Dünyadaki birçok ülke tarafından kullanılan bir ekonomik sistem olan Kapitalizmin vazgeçilmez bir parçası durumundadır. İktisadi sistemlerde var olan faizin ekonomik etkileri de maalesef sadece faiz kullananları değil iktisadi sistem içerisinde yer alan tüm vatandaşları etkilemektedir. Örneğin, Kapitalist ekonomilerde ekonominin tam anlamı ile kullanımını önleyen faiz, küreselleşme sebebiyle tüm dünyayı etkiler bir hal alan ekonomik krizlerin birçoğunda sebep olarak gösterilmektedir (Güngör, 2017).

1.1.2. Faizsiz Finans Sistemi

İslami finans olarak da adlandırılan faizsiz finans sisteminin temel düşüncesi faiz kavramının müdahil olmadığı bir ekonomik sistemdir. Sadece faiz kavramı değil aynı zamanda İslam Hukukuna göre caiz olmayan şeylerden de uzak bir şekilde iktisadi işlemlerini gerçekleştiren bir sistem olarak da bilinmektedir.

İslami finans sisteminde temel ilkeleri İslam Hukuku kuralları çerçevesinde özetle 3 ana başlık altında incelenebilir. Bunlar Faizin yasak olması, risk, kâr ve zarar paylaşımı ve belirsizlik yasağıdır (Karahana ve Ersoy, 2016). Faizin yasak olması durumu yukarıdaki başlık altında anlatılmıştır. Risk’in kârın ve zararın paylaşımı yani ortaklığı da yine İslam hukuku çerçevesinde yapılan anlaşmalar (akidler) neticesinde ortaya çıkmaktadır. İslami finansta taraflar arasında ortaklığa konu ürün veya hizmetin spekülasyonlardan ve belirsizliklerden uzak olması gerekmektedir. Alıcı ve satıcının maruz kalabilecekleri risklerin bertaraf edilmesi amacıyla doğru ve eksiksiz bilgiler üzerine inşa edilmesi gereken anlaşmaların sıhhati belirsizlik (Garar) yasağı ile sağlanabilmektedir (Çürük, 2013).

İslami finans sistemi içerisinde faizsiz finansman yollarından birisi de Karz-ı Hasendir. Karz-ı Hasen günümüzde sadece kişiler arası basit borçlanmayı değil devlet

kurumları, finans kurumları ya da çeşitli vakıflar tarafından kişi ya da kurumlara sağlanan faizsiz kredileri de kapsamaktadır (Çürük, 2013).

2. KARZ-I HASEN'İN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sözlükte Karz kelimesi “kesip koparmak, karşılık vermek” anlamına gelmektedir. Terim olarak ise “geri ödenmek üzere verilen mal veya birine ödünç / borç verme” anlamındadır. Borç verilen mala karz denilmesinin sebebi olarak ise borç malın diğer mallardan kesilerek, ayrılarak verilmesinden dolayı olduğu söylenebilir (Çeker, 2014). Türkçe 'deki ödünç kelimesi, karzın yanı sıra âriyet akdini de kapsayacak şekilde kullanılmakla birlikte karz tüketim ödünçü olarak, âriyet ise kullanım ödünçü olarak tanımlanmaktadır (Apaydın, t.y.).

Karz-ı Hasen güzel borç anlamıyla Kuran-ı Kerim'de 12 yerde, mecazi olarak Allah'a verilen güzel bir şekilde borcun (Karz-ı Hasen) kat ve kat fazlası ile ödüllendirileceğinden söz edilmiştir. Yine Hadis-i Şerif kitaplarında Resulullah'ın (s.a.v.), Karzı Hasen ile ilgili hadis-i şerifleri olduğu bilinmektedir (Çeker, 2014).

Karz-ı Hasen uygulamasını resmi ve gayri resmi olmak üzere sınıflandırılabilir. Resmi yapılar bankalar ve devlet eliyle yapılan uygulamalar ile birlikte resmi bir mevcudiyeti bulunan yardım amaçlı kurulan sivil toplum kuruluşlarını kapsamaktadır. Gayri resmi yapılara ise bireylerin sosyal çevresi aracılığıyla oluşan bireysel borçlanmalar dahil olduğu gibi yardımlaşma amacıyla toplanmış olan çeşitli gruplar da buna dahil edilmektedir (Özdemir, 2019). Örneğin para ya da altın günlerinde toplanan ve sırası ile dağıtılan meblağlar da karz-ı hasen çerçevesinde değerlendirilmiştir (Genç, 2019).

2.1. Dünya'da Karz-ı Hasen

İslâmî bankalar karz-ı hasen uygulamasını, kâr sağlamayan bir işlem olması ve işlemdeki riskler ve maliyetlerden dolayı çok az sıklıkta kullanmaktadırlar. Bundan dolayı Dünya genelinde karz-ı haseni uygulayan İslâmî bankaların sayısı çok azdır. Bunlardan birisi olan Ürdün İslâm Bankası, 1978 yılında kurulmuş ve 2010 yılında Al-

Baraka Bankacılık Grubuna dahil olmuştur. Bankanın bünyesinde bulunan Karz-ı Hasen Sandığı, kurulduğu yıldan itibaren aktif olarak faaliyet göstermektedir. Bu fon genellikle eğitim, sağlık ve evlilik amacıyla kullanılmaktadır. Bir diğer İslami Banka örneği de Dubai İslamic Bank'tır. Dubai İslamic Bank da yine Ürdün İslam Bankası gibi eğitim yardımı, evlilik yardımı ve tıbbi yardım konularına odaklanmıştır (Sırım, 2019).

Bankaların dışında yardım amaçlı kurulmuş olup da karz-ı hasen uygulamasını kullanan sivil toplum kuruluşlarının bu uygulamayı yoksullukla mücadele ve kalkınmayı sağlamayı amacı ile yaptıkları bilinmektedir (Genç, 2019). Bu uygulamalar içerisinde Pakistan'da kurulmuş olan Akhuwat Foundation örnek olarak verilebilir. 2001 yılında kurulan bu kurum bugüne kadar karz-ı hasen ile kullandırmış olduğu yaklaşık 130 milyon rupi bağış ile 4,5 milyondan fazla aileye yardımda bulunulmuş ve bu bağışların %99,92 oranında geri ödendiği belirtilmektedir (Akhuwat Foundation, t.y.). Din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin herkese fon sağlama çabası içerisinde olan kurum Karz-ı hasen işlem maliyetlerini minimum seviyede tutabilmek için fon dağıtımında ibadethaneleri kullanmaktadır (Genç, 2019). Ayrıca Akhuwat Foundation felsefe olarak, İslam tarihindeki Mekkeli Muhacirlerin Medine'ye göç ettiğinde Ensar'la kurduğu kardeşliği benimsemiş oldukları belirtilmektedir (Akhuwat Foundation, t.y.).

İran'da İslam Devriminden öncesine dayanan karz-ı hasen uygulamaları, İslam Devrimi sonucu faizin yasaklanması ile yaygınlaştığı bilinmektedir. Gayri resmi karz-ı hasen fonları aile arasında, ibadethanelerde ve aynı iş yerinde çalışan kişiler arasında gönüllülük esasıyla ilerleyen uygulamalar olmuştur (Sırım, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ise öğrenciler üniversite ücretlerini ödemek için faizli kredi çekmek durumunda kalmaktadırlar. Öyle ki 2014 verilerine göre ortalama verilen bir krediden 10 bin \$ faiz ödemesi ortaya çıktığı belirtilmiştir (Qard Hasan Foundation, t.y. a). Bu bilgiler ışığında "Qard Hasan Foundation" ABD'de öğrenci

kredilerine uygulanan faizle mücadele etmek amacıyla Müslüman öğrencilere faizsiz öğrenim kredisi sağlamaktadır(Qard Hasan Foundation, t.y. b).

2.2. Türkiye’de Karz-ı Hasen

Türkiye’deki karz-ı hasen uygulamalarının geçmişi Osmanlı döneminde farklı isimlerle uygulanan Karz-ı Hasen Sandıklarına dayanmaktadır. Dönemin esnaflarının oluşturduğu, “esnaf sandığı”, yeniçerilerinin oluşturduğu “orta sandığı” ve kapalı çarşı esnafının Müslüman olsun olmasın oluşturduğu “çarşı sandığı” Osmanlı dönemi Karz-ı Hasen Sandıklarına örnek olarak gösterilebilir. Yine aynı dönemlerde ahilik teşkilatlarının da benzer sandıklar kurarak üyelerinin evlilik, doğum, hastalık ve ölüm gibi durumlarında aynı ve nakdi yardımlar sağladıkları bilinmektedir (Genç, 2019).

Resmi bir yapı çerçevesinde Türkiye’de karz-ı hasen uygulaması Katılım Bankacılığı sektöründe görülmektedir. Bu sektörde de uygulama az olmakla beraber güvenilirliği yüksek müşterilerin kısa vadeli nakit ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kullanılabilir. Bu borçlanmalar genellikle kısa vadeli olduğu gibi vade sonunda müşteri katılım bankasına anapara dışında herhangi bir ilave bedel ödememektedir. Yine Katılım Bankalarının kredi kartı aracılığıyla müşterilerine nakit borç verme işlemleri yapabildiği bilinmektedir. Bu uygulamada da müşteri borcun ödemesini faiz olmaksızın gerçekleştirilmektedir (Aktepe ve Dereci, 2019).

Bu uygulamalara örnek olarak Türkiye Finans Katılım Bankası, karz-ı hasen uygulamasını yedek hesap adı altında yapmaktadır. “Acil ihtiyaçları finanse edebilmek için, hesapta yeterli tutar olmaması durumunda kullanılabilen Karz-ı Hasen’li Cari Hesap ürünü” olarak tanımlanan uygulamada işlem ücreti ve kâr oranı olmadan finansman desteği sağlanmaktadır (Türkiye Finans, t.y.).

Bir diğer örnek ise Kuveyt Türk Katılım Bankası’nda müşteri cari hesabından, banka tarafından belirlenen limit dâhilinde nakit olarak ödünç yani borç olarak bir finansman sağlamaktadır. Bu işlem Kuveyt Türk Katılım Bankası tarafından karz-ı hasen olarak adlandırılmaktadır (Kuveyt Türk Katılım Bankası, t.y.). Albaraka Türk Katılım Bankasında ise müşterinin kredi kartı ile yapmış olduğu alışverişler sonucu

oluşan borçlanma durumunu banka karz-ı hasen olarak adlandırmıştır (Albaraka Türk Katılım Bankası, t.y.).

Bankacılık sektörü dışında yine karz-ı hasen uygulamasının kullanıldığı görülmektedir. Bunlara örnek olarak Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD) tarafından dernek üyeleri arasında yardımlaşma ve dayanışma kültürünü sağlamak amacıyla kurmuş olduğu Karz-ı Hasen Sandığı verilebilir. Borç ilişkisini Allah'ın emrettiği şekilde uygulayabilmek ve bu uygulamanın toplum hayatında aktif olarak sistemleşmesini sağlamak amacıyla ortaya çıkan bu yapılanma ölen üyenin geride kalan eş ve çocuklarının her türlü ihtiyacıyla ilgilenmeyi kendilerine ilke edinmişlerdir (MÜSİAD, t.y.).

Ankara merkezli yerel bir sivil toplum kuruluşu olan Yenikent Çevre Eğitim ve Kültür Derneği karz-ı hasen uygulamasını 2014 yılından beri sürdürmektedir. Öğretmen, ev hanımı, işçi, memur gibi birçok farklı meslek grubundan olan dernek üyeleri tarafından teşekkül eden bu sandık Türk lirası ile birikimler oluşturulmuştur. Bu dernek çatısı altında sürdürülen bu faaliyetin sadece borç verilen paralar üzerinden değil aynı zamanda gelen bağışlar ile de yürütüldüğü belirtilmiştir. Diğer yandan kuruluşundan itibaren 4 yıl içerisinde 200 bin TL'yi bulan 50 adet karz-ı hasen kullanılmış ve geri ödenmeme durumu ile karşılaşılmadığı belirtilmiştir (Genç, 2019).

Bir diğer yerel sivil toplum kuruluşu örneği ise Sakarya'da bir grup akademisyen tarafından 2018 yılında kurulan İslam İktisadı Araştırma ve Uygulama Derneği (İKSAR) tarafından yürütülen karz-ı hasen uygulaması. Derneğin amacı sadece karz-ı haseni hayata geçirmekle kalmayıp İslam İktisadı ile ilgili çeşitli projeler de yürütmek olduğu bilinmektedir (İKSAR, t.y., a). Kurulduğu günden itibaren 2019 senesi sonuna kadar toplamda 65 destekçisiyle birlikte, 39 kişiye 200 bin tl'yi aşan karz-ı hasen kullandırmış ve %97 oranında geri ödeme almıştır (İKSAR, t.y., b).

Sadece evlilik için karz-ı hasen uygulaması bulunan bir diğer kuruluş ise Karz-ı Hasen Vakfı 2020 yılı itibariyle, yeterli ekonomik birikimi olmayan evlenmek isteyen

gençlere ihtiyaç duyacakları aynı veya nakdi kaynağı sağlamak amacıyla kurulmuştur. İlgili vakfın faaliyetleri ile ilgili bir bilgi mevcut değildir (Karz-ı Hasen Vakfı, t.y.).

3. SONUÇ

Özellikle ekonomik ve sosyal açıdan etkisi kaçınılmaz olan borç ilişkileri, faizin borç yapısına dahil olması ile beraber toplumun düşük ve orta gelirli kesimlerini olumsuz olarak etkilemektedir. Günümüzde finans kurumları üzerinden yürütülen faizli kredilerin borçlanan kişiler üzerinde oluşturduğu yük ve dini anlamda oluşan sorumluluğun toplumu olumlu yönde etkiliyor olması pek olası değildir. Bu bakımdan İslami İktisadın borç ilişkilerindeki hüküm ve yasakları fazlasıyla anlama sahiptir. Yoksullukla mücadele kapsamında bireylerin eğitim, sağlık ve temel ihtiyaçlara erişim konusunda fırsat eşitliği sağlarken borçluyu dezavantajlı duruma düşürmeden toplumsal yapı içerisindeki iktisadi düzeni bozmadan gerekli düzenlemelerin İslam Hukuku çerçevesinde sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda İslam Hukukunda yer alan karz-ı hasen akdi, faiz yasağı, sosyal adalet gibi iktisadi ilkelerin sosyal hayatta topluma ne denli fayda sağlayacağı görülmektedir. Özellikle İslam Ticaret Hukukunun tamamlayıcı parçalarından birisi olan karz-ı hasen akdinin günümüz iktisadi sistemi içerisindeki önemi göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle ekonominin sağlıklı bir şekilde seyredebilmesi için büyük öneme sahip olan bankacılık kurumlarının özellikle bu karz-ı hasen yapısını örnek teşkil edecek şekilde yaygınlaştırması, bir yandan inanç bakımından faiz yasağına hassasiyet gösteren toplumlar için gereklilik arz ederken, diğer yandan bireysel borçlanma yükünü en aza indirgeyerek toplumsal huzurun tesisine katkıda bulunmak suretiyle sosyal sorumluluk açısından faydalı bir uygulama olacağı aşikardır.

KAYNAKÇA

Akhuwat. "Progress Report till December 2020". <https://akhuwat.org.pk/year-wise-progress-report/>. (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2021).

Akhuwat. "About Us". <https://akhuwat.org.pk/about-us/our-journey/>. (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2021).

Aktepe, İ. E. ve Dereci, M. (2019). "İslam Hukukunda Akit Teorisi ve Katılım Bankacılığında Akitler". Yaşayan ve Gelişen Katılım Bankacılığı. İstanbul: TKKB Yayınları. sf: 238.

Albaraka Türk Katılım Bankası. "Kredi Kartı İcazet Belgesi". <https://www.albaraka.com.tr/pdf/kredi-karti-icazet-belgesi.pdf>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2021)

Apaydın, H. Y. "KARZ". TDV İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/karz>. (Erişim Tarihi: 15.01.2021).

Aristoteles, (2008) Politika, Çev.: Mete TUNÇAY, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çeker, O. (2014). İslam Hukukunda Akidler. Tekin Kitabevi.

Çürük, S.A. (2013). "İslami Finansın Türkiye'deki Gelişimi, Mevcut Sorunları ve Çözüm Önerileri". (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Genç, A. T. (2019). "Türkiye'de Karz-ı Hasen Sandık Uygulamaları: Nitel Bir Araştırma" (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Ekonomisi ve Finansı Anabilim Dalı.

Güngör, K. (2017). "Faiz Ekonominin Vazgeçilmezi Midir?". Ayrıntı Dergisi. 5/52.

İKSAR. "Hakkımızda". <http://iksar.org.tr/hakkimizda/>. (Erişim Tarihi: 20.01.2021)

İKSAR. "Faaliyet Raporu 2019". http://iksar.org.tr/wp-content/uploads/2020/01/iksar_faaliyet_raporu.pdf. (Erişim Tarihi: 20.01.2021)

Karahan, H. ve Ersoy, H. (2016) "Faizsiz Finansın Temel Prensipleri ile Türkiye'de Reel Kesimde Kullanılması". Maliye ve Finans Yazıları. 0/105. sf. 93-114.

Karz-ı Hasen Vakfı. "Hakkımızda". <https://karzihaseenvakfi.com/hakkimizda>. (Erişim Tarihi: 20.01.2021)

Komisyon, (2014). Faiz, Çev.: Yakup KUMAK, İstanbul: el- Mustafa Yayınları.
Kuveyt Türk Katılım Bankası. "Bankacılık Hizmetleri Sözleşmesi". <https://www.kuveytturk.com.tr/medium/document-file-700.vsf>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2021)

MÜSİAD. "Karz-ı Hasen Sandığı". <https://www.musiad.org.tr/icerik/karzihaseen-76>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2021)

Özdemir, M. (2019). "Karz-ı Hasen Dünya Örnekleri Üzerine İnceleme". Karz-ı Hasenin Kurumsallaşması. İstanbul: Ensar Neşriyat. sf. 25-28.

Özsoy, İ. "Faiz". TDV İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/faiz> (11.01.2021).

Sırım, V. (2019) "İslam İktisadında Yatırımların Finansmanında Karz-ı Hasen Uygulaması" İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Ek Sayı. Sf. 125-164.

Türkiye Finans. "Yedek Hesap" <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/bireysel/Sayfalar/yedek-hesap.aspx>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2021)

Qard Hasan Foundation. "Interest on Student Loans". <http://qardhasanfoundation.org/interest-on-student-loans/>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2021).

Qard Hasan Foundation. "Our Vision", <http://qardhasanfoundation.org/our-vision/>. (Erişim Tarihi: 19 Ocak 2021).